
האוניברסיטה העברית בירושלים

סילבוס

השאלות הפילוסופיות של השואה - 15535

תאריך עדכון אחרון 10-09-2020

נקודות זכות באוניברסיטה העברית: 2

תואר: בוגר

היחידה האקדמית שאחראית על הקורס: פילוסופיה

השנה הראשונה בתואר בה ניתן ללמוד את הקורס: 0

סמסטר: סמסטר א'

שפת ההוראה: עברית

קמפוס: הר הצופים

מורה אחראי על הקורס (רכז): ד"ר שמעון אזולאי

דוא"ל של המורה האחראי על הקורס: shimon.azulay@mail.huji.ac.il

שעות קבלה של רכז הקורס:

מורי הקורס:

תאור כללי של הקורס:

השואה היא שבר בהיסטוריה העולמית והיהודית. היא איננה רק חורבן של קהילות ורצח שיטתי, אלא גם קריסה של הגות, תרבות ומערכת ערכים שלא הצליחה למנוע אותה. קורס זה מבקש להפגיש את הסטודנט עם כמה משאלות היסוד שמעוררת העמידה מול אימת השואה, כגון: מקור הרוע, ערך החיים והעמידה מן הצד, התמודדות עם הסבל ומשמעות החיים. כמו כן, ניגע גם בשאלות תיאולוגיות כגון שאלת צידוק האל לנוכח הסבל והרשע. בקורס נפגוש כמה מן ההוגים המרכזיים שעסקו בשאלות אלה. ביניהם: יהודה באואר, ויקטור פרנקל, פרימו לוי, ז'אן אמרי, אמיל פקנהיים וברל לנג. הקורס מזמן לימוד בין-תחומי שיש בו היסטוריה, פילוסופיה, תאולוגיה, פסיכולוגיה וספרות.

מטרות הקורס:

תוצרי למידה

בסיומו של קורס זה, סטודנטים יהיו מסוגלים:

1. להכיר ולנתח סוגיות ערכיות ומוסריות מעולם השואה
2. לנתח עדויות ותעודות היסטוריות מנקודת מבט פילוסופית וערכית

דרישות נוכחות (%) :

75

שיטת ההוראה בקורס:

רשימת נושאים / תכנית הלימודים בקורס:

1. "כאן אין למה" - השיתוק של המחשבה לנוכח דרישת השורדים להקשבה. מפגש מבוא ומושגי יסוד
2. מתת-אדם לעל-אדם - האידיאולוגיה הנאצית ומאפייני התפיסה הטוטליטרית.
3. איך אפשר? - בין רוע יומיומי לרוע רדיקלי.
4. המולדת של הנאורות - האם הפשע הנאצי הוא סטייה מחלום הנאורות או מימוש מוחלט שלו?
5. שאלת האשמה - האם הגרמנים של ימינו אשמים?
6. "זה לא ענייני" - סוגיות ותהיות על העומדים מנגד וחסידי אומות עולם.
7. האדם מחפש משמעות בעולם השואה - בין ויקטור פרנקל לאתי הילסום
8. החובה הבלתי האפשרית של העדות - פרימו לוי, ז'אן אמרי ואלי ויזל
9. איפה היה אלוהים בשואה?
10. העולם שאחרי השואה - ציונות, יהדות ואנטישמיות חדשה. האם יש ליהודי חובה חדשה?

חומר חובה לקריאה:

אמרי, ז'אן, 2007, מעבר לאשמה ולכפרה, תר' יונתן ניראד, הוצאת עם עובד, ישראל.
באואר, יהודה, 2012, הרהורים על השואה, הוצאת יד ודם ומכון בן-גוריון, ישראל.
גרובבסקי, יאן, תפקידים של העומדים מן הצד ביישום הפתרון הסופי בפולין הכבושה, בתוך ...
לוי, פרימו, 2006, הזוה אדם, תר' יצחק גרטי, הוצאת עם עובד, ישראל.
לוי, פרימו, 1986, השוקעים והניצולים, תר' מרים שוסטרמן-פדובאנו, הוצאת עם-עובד, ישראל.
פרנקל, ויקטור, 2001, האדם מחפש משמעות, תר' חיים איזק, הוצאת דביר, ישראל.

חומר לקריאה נוספת:

אגמבן, ג'ורג'יו, 2007, מה שנותר מאושוויץ: הארכיון והעד, תר' מאיה קציר, הוצאת רסלינג, ישראל.

אפרים, מאיר, 2006, מעשה וזיכרון – חברה, אדם ואלוהים לאחר אושוויץ, רסלינג, ישראל.
ארנדט, חנה, 2010, יסודות הטוטליטריות, תר' עדית זרטל, הוצאת הקיבוץ המאוחד, ישראל.
ארנדט, חנה, 2000, אייכמן בירושלים – דו"ח על הבנאליות של הרוע, תר' אריה אוריאל, הוצאת בבל, ישראל.

באומן, זיגמונט, 2013, מודרניות והשואה, תר' יניב פרקש, הוצאת רסלינג, ישראל.
בורשטיין, ארי, 2008, תיקון העולם לאחר השואה: הפילוסופיה של אמיל פקנהיים, מכון ליאו בק, מוסד ביאליק, ירושלים.

בראונינג, כריסטופר, 2006, אנשים רגילים, תר' לי שיר, ספרי עליית חסד, ידיעות אחרונות.
ברקוביץ, אליעזר, 2006, אמונה לאחר השואה, תר' אביב מלצר, הוצאת שלם/יד ושם, ישראל.
גולדהאגן, דניאל יונה, 1996, תליינים מרצון בשירות היטלר – גרמנים רגילים והשואה, הוצאת ידיעות אחרונות.

גרובבסקי, יאן, תפקידים של העומדים מן הצד ביישום הפתרון הסופי בפולין הכבושה, בתוך
גרינברג גרשון ואסף ידידיה (ער'), 2016, משפטן תהום רבא: תגובות הגותיות אורתודוקסיות לשואה, הוצאת מוסד הרב קוק, ירושלים, ישראל.

הפנר, סבסטיאן, 2002, סיפורו של גרמני 1914-1933, תר' שולמית וולקוב, חרגול הוצאה לאור, ישראל.

ויזל, אלי, 2005, הלילה (ועוד 2 סיפורים – השחר והיום), תר' חיים גורי, הוצאת ידיעות אחרונות, ישראל.

יאספרס, קארל, 2006, שאלת האשמה, תר' יעקב גוטשלק, ער' יעקב גולומב, הוצאת הספרים ע"ש מאגנס, האוניברסיטה העברית.

יונס, האנס, 2004, מושג האלוהים אחרי אושוויץ ומאמרים נוספים, תר' דנית דותן, רסלינג, ישראל.
לוי, פרימו, 1997, פרימו לוי – שיחות וראיונות: 1963-1987, ער' מרקו בלפוליטי, תר' יצחק גרטי, הוצאת יד ושם/עם עובד, ישראל.
ליכטנשטיין, יחזקאל שרגא, 2017, ואמונתך בלילות – סוגיות מימי השואה בראי הלכה, הוצאת כרמל, ישראל.

ליפשיט, דבורה א', 2019, אנטישמיות – כאן ועכשיו, תר' גיל שמר, הוצאת דביר, ישראל.
לנג, ברל, 1990, מעשה ומחשבה בהשמדת העם הנאצית, תר' יצחק טלשיר, הוצאת ספרים ע"ש מאגנס, האוניברסיטה העברית.
פקנהיים, אמיל, 1989, על אמונה והיסטוריה: מסות ביהדות זמננו, הוצאת הספרייה הציונית, ירושלים.

ק. צטניק, 1987, סלמנדרה, הוצאת הקיבוץ המאוחד, ישראל.
קולץ, צבי, 2000, יוסל רקובר מדבר אל אלוהים, תר' עדה פלדור, משרד הביטחון – הוצאה לאור, ישראל.

קונפינו, אלון, 2017, עולם ללא יהודים: הדמיון הנאצי - מרדיפות לרצח עם, תר' איה ברזיר, הוצאת יד ושם/אוניברסיטת בן גוריון/אסיה, ישראל.
רוזנפלד, אלווין ה', 2013, קץ השואה, תר' יהודה פורת, הוצאת מאגנס/יד ושם, ישראל.
שנר, משה, 2013, בראשית הייתה השואה: הגות יהודית מתמודדת עם משמעות הקיום היהודי לאחר השואה, הוצאת מאגנס, ישראל.

Dawidowicz, Lucy S (Ed.), 1976, A Holocaust reader, Berman house, Springfield, USA.
Farias, Victor (1989), Heidegger and Nazism, Temple university press, Philadelphia.
Fackenheim, Emil L, 1992, To Mend the World: Foundations of post-Holocaust Jewish thought, Indiana University Press, USA.
Roth John K. and Berenbaum M. (Ed.), 1989, Holocaust: Religious and philosophical implications, Paragon House, New York.
Scarre, Geoffrey and Gerrard Eve (Ed.), 2003, Moral philosophy and the Holocaust, Ashgate.

הערכת הקורס - הרכב הציון הסופי :

מבחן מסכם בכתב/בחינה בעל פה 0 %
הרצאה 0 %
השתתפות 0 %
הגשת עבודה 100 %
הגשת תרגילים 0 %
הגשת דו"חות 0 %
פרויקט מחקר 0 %
בחנים 0 %
אחר 0 %

מידע נוסף / הערות: